

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA
KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

Rok XVII: 2019

Nr 31 (608)

Data odczytu: 06.11.2019 r.

Data wydania: 06.11.2019 r.

=====

1155. spotkanie

dr Wojciech Beszczyński

Lejtenant Michajłow – bohater gazetowy czy postać rzeczywista?

W 2006 roku z budynku Państwowej Szkoły Muzycznej na ulicy Armii Krajowej w Grudziądzu zdjęto tablicę, upamiętniającą śmierć lejtnanta Michajłowa. Ta ulica przedtem była nazwana nazwiskiem tego oficera, w czasie wojny Schwerinstraße, a w latach międzywojennych była to ulica Sobieskiego. Przy tej okazji przez miejscowe gazety przewinęła się dyskusja czy ten oficer Armii Czerwonej był postacią rzeczywistą czy też wymyśloną na użytek propagandy.

Napis na tablicy głosił, że została umieszczona na ścianie budynku w 1966 roku. Przypuszczam, że impulsem do tego wydarzenia była wydana w Moskwie w 1960 roku książka – w języku rosyjskim:

Zawiatow A. S., Kaladin T. E., Wschodnio-pomorska operacja ofensywna wojsk radzieckich. Luty – marzec 1945 r., Moskwa: Wojenizdat, 1960.

Zawierająca ona następujący fragment:

Szturm miasta Elbing i rozgromienie nieprzyjaciela w twierdzy Graudenz

...

Dla ilustracji takich działań wystarczy pokazać następujący przykład. Grupa szturmowa 461-go pułku strzeleckiego nacierała pod dowództwem lejtnanta Michajłowa wzdłuż ulicy Schwerinstraße. Mając w swoim składzie 15 ludzi grupa w ciężkich walkach oczyszczała

z nieprzyjaciela wszystkie domy po lewej stronie ulicy. W jednym z kwartałów rozgromiono do batalionu nieprzyjaciela i wzięto ponad 100 jeńców.

W tym boju poległ śmiercią bohatera lejtnant Michajłow. Jego imię będzie żyć wiecznie. W mieście Graudenz ulica Schwertinstraße obecnie nosi imię bohatera – komunisty lejtnanta Michajłowa.

Od roku 2006 Ministerstwo Obrony Federacji Rosyjskiej odtajnia i publikuje w Internecie miliony dokumentów z czasów II Wojny światowej: raporty o stratach bezpowrotnych zawierające dokładne dane osobowe poległych żołnierzy i oficerów wraz z podanymi miejscami śmierci, dzienniki działań bojowych poszczególnych związków i jednostek, raporty bojowe, mapy i wiele innych materiałów.

Poszukiwania w tych zasobach przyniosły następujące wyniki:

Raport o stratach bezpowrotnych składu oficerskiego jednostek 142 Dywizji Strzeleckiej odznaczonej orderem Czerwonego Sztandaru za okres od 15.02. do 10.03.1945 r. z dnia 12.03.1945 r. zawiera dane o poległym Michajłowie Piotrze Nikolajewiczu:

Nazwisko, imię, imię ojca: **MICHAJŁOW Piotr Nikolajewicz**

Stopień wojskowy: **1-t [lejtnant]**

Stanowisko i specjalność: **d-ca plutonu 461 PS [pułku strzeleckiego]**

Partyjność: **b/p**

Miejsce i roku urodzenia: **obw. Kaliniński, Kaliniński r-n, p.o. Sczerbino, wieś Osukowo. 1924 r.**

Przez jaką RKU powołany i w jakim obwodzie: **Kalinińskim RKU, Kalinińskiego obw. w 1941 r.**

Kiedy i z jakiego powodu wybył: **zabity, 26.02.1945 r.,**

Gdzie pochowany: **Polska, m. Graudenz, nad rzeką Wisła**

Informacje o krewnych:

Imię, imię ojca i nazwisko żony lub rodziców: **Ojciec – Michajłow Nikolaj Michajłowicz**

Adres zamieszkania: **Obw. Kaliniński, kaliniński r-n, p/o Sczerbino, wieś Osukowo.**

Dokładne dane dotyczące jednostki, w której służył Michajłow, pozwoliły na odszukanie kolejnego dokumentu – raportu bojowego sztabu 461 pułku strzeleckiego z dnia 3 marca 1945 r., w którym opisano śmierć oficera:

Raport bojowy Nr 59 Sztabu pułku 461 kwartał 50 do 20.00 3.03.1945 r.

1. Nieprzyjaciel kontynuuje uporczywą obronę z północnej części kwartału 46, prowadzi intensywny ostrzał karabinowy i z karabinów maszynowych, moździerzowy ostrzał naszych pozycji bojowych z Twierdzy. Wystrzelono:

a) pocisków 76 i 105 mm do 100 sztuk

b) granatów moździerzowy 120 i 82 mm do 80 sztuk

Na ulicach nieprzyjaciel zbudował barykady i je zaminował, także oddzielne budynki, wejścia, korytarze i piwnice, co przeszkadza w szybkim natarciu naszych wojsk.

2. Pododdziały 461 PS we współdziałaniu z 946 PS w ciągu dnia prowadziły natarcie w czasie którego opanowały południową część 46 kwartału i kontynuują wykonanie postawionego zadania.

...

8. Dowódca plutonu 1 kompanii strzeleckiej l-nt Michajłow jako pierwszy ze swoim plutonem sforsował kanał, pokonał zaskieki z drutu kolczastego i kamienny mur i z marszu wdart się do murowanego budynku w kwartale 48 [podkreślenie Autora]. Wewnątrz budynku znajdował się nieprzyjaciel w przeważającej sile i rozpoczął walkę wręcz. L-nt Michajłow ciężko ranny został pojmany przez nieprzyjaciela, rozebrany do naga i wyrzucony przez okno z 1 piętra. Został zabrany jeszcze żywy o 10.00 i przekazany do pułkowego punktu medycznego. Jego wyczyn był bohaterski.

Ten opis znalazł odzwierciedlenie w Dzienniku działań bojowych 1945 r. 142 Dywizji Strzeleckiej wchodzącej w skład 98 Korpusu Strzeleckiego 2 Armii Uderzeniowej.

2 marca 1945 r.

Dywizja miała za zadanie sforsować rzekę Trynkę, opanować centralną część miasta Graudenz i wyjść na jego północny skraj.

Nieprzyjaciel bronił się uporczywie, prowadził silny ogień z automatów i karabinów maszynowych oraz moździerzy 81 mm po naszych szeregach bojowych. Walczył o każdy dom, miotał granaty, masowo stosował Panzerfausty.

142 DS z 1 Gwardyjską brygadą inżynierską, działając w grupach szturmowych do 7.00 2.03.1945 r. opanowała dziewięć kwartałów na północnym brzegu kanału Gross Herrmann i wyszła na lewy brzeg (południowy) rzeki Trinke. Wszystkie przybrzeżne domy na południowym brzegu były wysadzone przez nieprzyjaciela w celu oczyszczenia sektorów ostrzału.

Próba sforsowania rzeki z marszu zakończyła się niepowodzeniem z powodu silnego ostrzału przez nieprzyjaciela.

1 kompania strzelecka 461 Pułku Strzeleckiego sforsowała rzekę Trinke i po podejściu do budynku napotkała silny opór nieprzyjaciela. Dowódca kompanii rozkazał dowódcy plutonu lejtn. MICHAJŁOWOWI: wyprzeć nieprzyjaciela z budynku, który przeszkadza pododdziałom w natarciu.

Lejtnant MICHAJŁÓW ze swoim plutonem atakował broniącego się nieprzyjaciela i po wdarciu się do domu w ogniu walki wbiegł na pierwsze piętro, gdzie broniła się grupa Niemców. Osamotniony lejtnant MICHAJŁÓW prowadził ogniową walkę z nieprzyjacielem, został

ciężko ranny, ale cały czas się ostrzeliwał. Kiedy stracił przytomność, Niemcy wzięli go do niewoli, okrutnie wylamali mu ręce w stawach barkowych, oblali płonąca cieczą i wyrzucili na chodnik. Lejtnant MICHAJŁOW był martwy. Ujrzawszy takie zezwierzęcenie żołnierze z jego plutonu wzmocnili napór na nieprzyjaciela i niewielu Niemcom udało się uciec, wszyscy byli zabici i zakłuci.

Wnioski.

Lejtnant Piotr Nikołajewicz Michajłow był rzeczywiście oficerem w 461 pułku strzeleckim 142 Dywizji strzeleckiej, wchodzącej w skład 98 Korpusu Strzeleckiego 2 Armii Uderzeniowej. Frontowe dokumenty pułku jednoznacznie i wiarygodnie opisują jego śmierć. Poległ 3 marca 1945 roku po sforsowaniu Trynki, w rejonie kwartału 48.

Służby topograficzne Armii Czerwonej przygotowywały dokładne plany miast stojących na drodze ofensywy. Na tych planach umieszczano oprócz nazw ulic i poszczególnych obiektów numery kwartałów, co ułatwiało komunikację – wydawanie rozkazów i tworzenie raportów. Kwartal nr 48 znajdował się na terenie, zajmowanym obecnie przez Pałac Opatok i Muzeum im. księdza doktora Władysława Łęgi. W przedwojennym Grudziądzu był to kwartał pomiędzy północnym brzegiem Trynki, ulicami Groblowa i Szkolna.

Raporty bojowe przy dużym nateżeniu walk były sporządzane w sztabach pułków kilkakrotnie w ciągu doby i natychmiast przekazywane do sztabów dywizji, a stamtąd do sztabu korpusu. Tak więc nie była możliwa zmiana ich treści lub dopisywanie czegokolwiek w późniejszym terminie. Z podawanie nieprawdziwych danych groziły srogie kary.

Dziennik działań bojowych 142 Dywizji strzeleckiej opisuje to tragiczne wydarzenie, ale nie podaje dokładnie miejsca oraz pisarz już je trochę ubarwił.

Prawdopodobnie ten dokument posłużył pisarzom Zawiałowowi i Kaladinowi jako podstawa do opisu zdarzeń w walkach o Grudziądz. Nie wiadomo, skąd wzięła się w tym opisie nazwa ulicy Schwerinstraße. Przede wszystkim ten obszar nie znajdował się w pasie natarcia 142 Dywizji Strzeleckiej. Tam walczyły oddziały 37 Gwardyjskiej Dywizji Strzeleckiej. Być może w czasie, kiedy powstawała ta książka, pisarze kontaktowali się z weteranami służącymi w tych jednostkach, a ich pamięć okazała się zawodna.

Poza tym lejtnant Michajłow nie był komunistą. Tak określano członków partii komunistycznej (WKPb), a ten oficer nie był jej członkiem czy też kandydatem.

W raporcie o stratach bezpowrotnych 142 Gw. DS podano jako datę śmierci lejtnanta Michajłowa dzień 26 lutego 1945 r. Należy mieć jednak na uwadze, że był on sporządzony 12 marca i o ile dane osobowe podano w nim dokładnie, to data śmierci została prawdopodobnie wpisana przez pisarza sztabu dywizji – tam takie raporty sporządzano – bez jej dokładnego sprawdzenia w raportach pułkowych.

Lejtnant Michajłow nie był jedynym oficerem poległym w walkach o Grudziądz. W mieście i jego bezpośrednim otoczeniu poległo co najmniej 75 oficerów piechoty, nie licząc artylerzystów, saperów i czołgistów.

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, Janusz Hinz. Logo KMDG wykonał Grzegorz H. Rygielski.